

[0069]

BISTIE DER IN ALDFRYSK WURD TERWA ?

Yn hs. E. III stiet op side 7 en 8 'Huamsama vndat [s. 8] thet him sin ach hlid to deile terthal [n. rigel] uen scillingar'

vndat liket mij ta forbettere to wêzen út *vndath*, mar hielendal klear is dat noch net.

It giet hjir om in boete foar it eachlid, al stiet de kêst yn E III net op syn plak, nammers by de noasboeten.

Richthofen RQ. 219,6 skriuwt: 'Huamsa ma vndath, thet him sin ach-

hlid todeile, tert half scilling'. Bij tert half scilling set er as noat: 'Hettema 'terthaluem skillingar;' das wohl nur durch unrichtige Auflösung einer Abreviatur vom 'terthalf skilling' entstanden ist.' Richthofen hie yn 1840 noch net de E III; hy keapet dy yn 1858. Hy moast ôfgean op de tekst dy't Hettema yn 1830 útjown hie yn: Het Emsiger Landregt, van het jaar 1312. Hettema skriuwt út it hs. oer: 'Huam sa ma vndath, thet him sín áchhlid to deile, terthaluem scillingar.' En hy set oer: 'wien men wondt, dat zyn ooglid neêrhangt, derde half schelling'.

As der yndied stie terthalf (treddeheal) dan hat Richthofen gelyk as er seit dat scillingar (meartal) scilling wêze moat, hwant nei in breuk, lyk as op dit plak, folget de singularis, krekt as nou noch. It verbum *to dela* jowt R. yn it wurdboek wer mei: *zertheilen* en hy neamt allinne dit plak. Holthausen en Nauta neame it net.

Hettema en dus ek von Richthofen binne lykwols mis. Nimme wy E II derby, útjefte Fokkema, III, kêst 51: 'Ac wersa ene monne thet nithere lith to dele terft alwene skillingar'. Hy jowt inkelde emendaties oan by disse rigele hwer't ik it straks oer ha sil. E I hat disse kêst net, ek de eardere boeteregisters net, it sil dus in jonger artikel wêze. Bisjogge wy de lêzing ut E II dan is it foartynienen dúdlik dat wy lêze moatte *aluen skillingar*; yn E III dus: 'Huamsama vndat thet him sin achhlid to deile terth aluen scillingar'. Dêrmei is it verbum net mear *to deilat*, mar *tert* en kin út it wurdboek *to dela*, *zertheilen*, hwer't 't allinne dit fynplak fan jown wurdt, forfalle, as der gjin oare binne.

Hwat is nou dit *terth*?

De nederd. oersettingen yn de útjefte fan Borchling, Die niederdeutschen Rechtsquellen Ostfrieslands, jowe ús kêst twaris: op bleds. 72: 'Wanneer enen man dat onderste lyt daelwarts gheijt xj scillinge' en op s.88: 'Weme dat vnderste lyt deelwert vmme kерт xj sch.' De earste tekst hat blykber terth opfette as. terden = trêdzje = gean. Dat liket op himsels net ûnmooglik.

Yn E II stiet *terft*, troch my forbettere (?) yn neifolging fan von R. en van Helten yn *cerft*. Nou binne de *t* en *c* net maklik útinoar to hâlden en *kerwa* jowt wol in goede bitsjutting, dat liket net sa min. Mar myn foargongers en ik ek, ha net bitocht, en wy koene dat ek net om' t wy de index verborum net hiene, dat E II oan it bigjin, as der gjin konsonant foarstiet, foár de *e* net *c* mar *k* brûkt, dat dus in foarm cerft nuver, en it skriuwsysteem frjemd is, en dat ek in kopiist yn sté fan kerft net maklik terft skriuwt. Der stiet dan ek *terft*. Nimme wy nou E II en E III byinoar dan komme wy ta in verbum *terwa*. Dat kin syn *f* of *w* forlieze lyk as *kerva* en *sterva* en jowt dan de foarm *terth*, sa as wy dy yn E III ha. It wurd *terwa* komt yn 'e Fryske wurdboeken net foar en yn 'e oare dy't ik maklik bisette koe ek net, allinne it Middelned. wurdboek hat *terven* (dl. VIII, 268). Der stiet:

'Terven, zw. ww. intr. *Leep zijn*, gezegd van de oogen. De oorsprong van het woord is niet bekend. Van leepen ogen of tervenden; het comen sulke lieden die haer ogeleden geleen of terven, ende dat comt bi dat si tranen of lopen, Hs.Yp.127a. Jegen zere ogen ende tervende, 99^a. Tige

dúdlík is de bitsjutting net. Men soe tinke kinne dat it eachlid nei bûten omteard is, en dus it reade to sjen komt en it each triennet.

It hs. Yp(erman) is neffens dl X Mnl. woordenboek, Vlaamsch.

It wurd soe dus, as ik it eastfr. *terwa* der mei gelyk sette mei, allinne yn it eastfrysk en flaemsk optekene wêze. De bitsjutting yn ús kêst soe wêze kinne, hwat ik hjir boppe oanjown ha.

Neffens de hichte fan de boeten kin it al. Mar dat moat men sels mar ris neisjen.

Mocht ik gelyk ha dan moatte de emendaesjes yn E II by III, r.73, kêst 51 forfalle, hwer't men út sjen kin, dat men iderien neirekkenje moat.

Ik soe nou freegje wolle; hwa wit mear fan dit verbum *terwa*, of hwa forklearret it oars. Om't ik mei in útjefte fan E III dwaende bin, soe ik dat jerne hearre.

K. Fokkema.